

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Anžur

Položaj neevropskih migrantov v Republiki Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Anžur

Mentor: red. prof. dr. Peter Stanković

Somentor: izr. prof. dr. Marko Milosavljević

Položaj neevropskih migrantov v Republiki Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvala

Zahvaljujem se svojemu mentorju dr. Petru Stankoviću za usmerjanje in pomoč pri pisanju diplomske naloge in somentorju dr. Marku Milosavljeviću. Hvala staršem, ker so verjeli vame, in vsem intervjuvancem, ki so mi zaupali svoje zgodbe.

Položaj neevropskih migrantov v Republiki Sloveniji

Živimo v hitro spreminjajočem se svetu, v katerem imajo migracije pomemben vpliv na ekonomsko, politično, kulturno in družbeno življenje prebivalcev razvitih in nerazvitih držav. To diplomsko delo skuša odgovoriti na raziskovalno vprašanje, kako migranti, ki prihajajo iz tretjih držav, ocenjujejo svoje življenje v Sloveniji. Uporabljeni so bili poglobljeni intervjuji z desetimi migranti iz Azije in Afrike, ki v Sloveniji živijo že nekaj let. Raziskava je pokazala, da Slovenija za migrante predstavlja povsem drugačno družbeno in kulturno okolje. Pri tem so izpostavili drugačna oblačila, hrano, jezik, vero, običaje in navade. Ključen problem je obvladanje slovenskega jezika. Raziskava je tudi pokazala, da je izjemno pomemben vstop v šolski sistem ter druge državne in javne institucije, ki so ključne za uspešno delovanje v novem kulturnem okolju. Problem je tudi zaposlovanje migrantov, saj večina intervjuvancev ne dela in dobiva socialno pomoč. Tako je integracija zaradi ekonomske odvisnosti šibka. Šele ko bo njihov ekonomski položaj primerljiv s položajem večinskega prebivalstva, bomo lahko govorili o uspešni integraciji. Ta vključuje državljsko enakopravnost, socio-ekonomsko enakopravnost in prepoznavanje migranta s strani države kot osebe, ki lahko družbo bogati s svojimi izkušnjami in svojo drugačnostjo.

Ključne besede: migracija, poglobljeni intervjuji, integracija.

Situation of non-European Immigrants in the Republic of Slovenia

We live in a rapidly changing world in which migrants have a significant impact on the economic, political, cultural and social life of people in developed and underdeveloped countries. This work tries to answer the research question, how migrants coming from third countries, assess your life in Slovenia. In-depth interviews were used with 10 migrants from Asia and Africa who has been living in Slovenia for several years. The research showed that for migrants Slovenia present a completely different social and cultural environment. They highlighted the different clothing, food, language, religion, traditions and habits. A key problem is the Slovenian language proficiency. The research also showed that the entry into the school system and other state and public institutions that are important for successful integration into a new cultural environment is crucial. The main problem is also the employment of migrants, since most of the interviewees do not work and receive social assistance. Therefore, the integration is weak due to the economic dependence. When their economic situation will be comparable to that of the majority of the population, we would speak about successful integration. This includes civil equality, socio-economic equality and recognition by the state as the person who could enrich society with his/her experience and his/her own otherness.

Key words: migration, in-depth interviews, integration.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
2 MIGRACIJE	9
2.1 OPREDELITEV POJMA	9
2.2 DEJAVNIKI MIGRACIJ	10
2.3 ZGODOVINA MIGRACIJ	11
2.4 NEREGULARNE MIGRACIJE	12
2.5 MIGRACIJSKI NAČINI	13
2.5.1 Delovne migracije	13
2.5.2 Združevanje družin	14
2.5.3 Prošnja za azil	15
2.5.4 Ilegalne migracije	16
2.6 ZNAČILNOSTI MIGRACIJSKE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI	16
2.7 OD KOD PRIHAJAJO PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO V SLOVENIJO	17
3 DEFINICIJE KLJUČNIH POJMOV	18
3.1 DEFINICIJA MEDNARODNE ZAŠČITE IN OBLIKE	18
3.2 STATUS BEGUNCA IN SUBSIDIARNA OBLIKA MEDNARODNE ZAŠČITE	19
4 INTERKULTURNOST IN MULTIKULTURNOST	20
5 INTEGRACIJSKI PRISTOPKI IN KONCEPTI	23
5.1 INTEGRACIJA	23
5.2 AKULTURACIJA	24
5.3 ASIMILACIJA	24
5.4 SEGMENTIRANA ASIMILACIJA	25
5.5 STRUKTURNA ALI FUNKCIONALNA ASIMILACIJA	25
5.6 ADAPTACIJA	25
6 MEDIJI IN MIGRACIJE	27
6.1 ODNOS MED MEDIJI IN MIGRACIJO	27
6.2 MEDIJSKA REPREZENTACIJA IMIGRANTOV	29
7 ŠTUDIJA PRIMERA	31
7.1 METODOLOGIJA	31
7.2 ANALIZA	33

7.3 RAZPRAVA	40
8 SKLEP	43
9 LITERATURA	45

1 UVOD

Živimo v hitro spreminjajočem se svetu, v katerem imajo migracije pomemben vpliv na ekonomsko, politično, kulturno in družbeno življenje prebivalcev razvitih in nerazvitih držav (Guy 2012, 18), zato je razumevanje migracij pomembno za razumevanje sodobnega sveta ter vredno strokovnega in znanstvenega proučevanja ter angažiranja javnosti. Ta diplomska naloga obravnava položaj migrantov v Sloveniji, ki prihajajo iz tretjih držav, se pravi iz držav, ki niso članice Evropske unije (v nadaljevanju EU).

Raziskovanje položaja migrantov je v zadnjem času pomembna tema, saj je migracijski val trenutno v porastu. Po podatkih Mednarodne organizacije za migracije (International Organization for Migration 2015) je do junija 2015 okoli 150.000 migrantov in beguncev opravilo nevarno pot prek Sredozemskega morja v Evropo, 1914 ali dvakrat več kot v enakem obdobju lani pa jih je na tej poti umrlo. Še več, trdimo lahko, da je raziskovanje položaja migrantov tudi zelo aktualna tema, saj je položaj migrantov konec avgusta 2015 postal ena izmed ključnih družbeno-političnih tem v EU. Velik naval migrantov, ki so v avgustu 2015 pribežali v Grčijo in nadaljevali pot prek Makedonije in Srbije na Madžarsko proti Nemčiji in drugim državam severne Evrope, v glavnem zaradi konfliktov v Siriji, Iraku in Afganistanu, je zaradi pomanjkanja ustrezne infrastrukture v Grčiji, Makedoniji in Srbiji sprožil humanitarno krizo (B. K. 2015). Najnovejša raziskava Eurobarometra (2015) je pokazala, da je priseljevanje najbolj žgoča tema, ki je maja 2015 zaposlovala prebivalce EU, saj so štirje od desetih prepričani, da mora biti ukvarjanje s priseljevanjem prioriteta njihove vlade. Raziskava tudi kaže, da je večinska percepcija prebivalcev EU o priseljencih takšna, da so velika nevarnost za EU, zato večini tudi ugaja predstava EU kot trdnjave. Ob tem odporu večine prebivalcev EU do migrantov se postavlja vprašanje, kako bo potekala integracija migrantov.

Obstajajo številne opredelitve integracije, ki pa jim je skupno, da gre za večsmeren proces, v katerem priseljenci postanejo enakopraven del večinske družbe na temelju poznavanja jezika ter sprejemanja zakonodaje in kulturnih vrednot, pri čemer imajo možnost, da ohranijo prvine lastne identitete (gl. Hagelund 2010; McPherson 2010; Olwig 2011). To pomeni, da družbena integracija nikakor ni asimilacija ali vsiljena integracija. Slovenija je temelj za integracijsko politiko postavila leta 1999, ko je državni zbor sprejel Resolucijo o imigracijski politiki. Na

njej temelji pluralistični model integracije, potrjen tudi v Resoluciji o migracijski politiki Republike Slovenije, ki priseljencem omogoča enakopravno vključitev v slovensko družbo ob hkratnem ohranjanju njihove kulturne identitete. Po mnenju K. Medica (2011, 210) se ta model zdi ustrezen, saj upošteva dejansko večkulturnost slovenske družbe in svoje cilje gradi na načelih enakopravnosti, svobode in vzajemnega sodelovanja. Poleg tega so priseljencem zagotovljene pravice do svobodnega izražanja etnične pripadnosti, kulture in uporabe materinega jezika. Slovenska vlada je 30. decembra 2010 sprejela dokument z naslovom »Strategija ekonomskih migracij za obdobje 2010–2020«. Toda K. Medica (prav tam) ugotavlja, da elitni diskurz na prvi pogled ustrezno integracijsko politiko v praksi hitro pretvori v diskriminacijo migrantov, zato se nam postavlja vprašanje, kako migranti, ki prihajajo iz tretjih držav, ocenjujejo svoje življenje v Sloveniji.

Vsebina diplomske naloge je strukturirana na več poglavij. Uvodu sledi teoretični del, kjer sem predstavila različne možnosti vključevanja migrantov v družbo, od multikulturalizma, interkulturalizma, asimilacije do integracije, in medijski diskurz o migrantih. V empiričnem delu sem predstavila analizo desetih polstrukturiranih intervjujev in orisala integracijsko politiko v Sloveniji. V zadnjem delu sem skušala poiskati rešitve in nakazati, kakšna naj bi bila integracija, ki bi omogočala bogatenje družbe, in na drugi strani, kako bi migranti postali del slovenske družbe in ne zgolj izolirana manjšina, ki ostaja na družbenem robu.

2 MIGRACIJE

Da bi lahko empirično proučevali stališča migrantov, moramo najprej spoznati osnovne termine in koncepte na področju migracij. Zato bodo v tem poglavju predstavljene opredelitve pojma migracija in z njim povezani dejavniki.

2.1 OPREDELITEV POJMA

Po B. Hanlon in Vicinu (2014, 4) je migracija gibanje ljudi (posameznika ali skupine) prek določenih meja z namenom vzpostavitve novega, polzačasnega ali trajnega prebivališča. Poznamo notranje in zunanje oz. mednarodne migracije, pri čemer je za slednje značilno, da ljudje prestopijo državno mejo za daljše obdobje (običajno več kot eno leto).

Migracija po Klinarju (1976, 16) združuje pojma emigracija in imigracija. Emigracija pomeni odhod oz. izstop ljudi iz države z namenom preselitve v drugo državo. Imigracija pa pomeni proces, pri katerem nederžavljeni pridejo v novo državo z namenom priselitve. Poleg teh dveh pojmov se danes uporablja tudi pojem remigracija, ki pomeni odhod migranta iz imigrantske države ter vrnitev v izvorno državo in vnovično vključitev v izvorno družbeno okolje. Torej se pojem migrant nanaša na nekoga, ki spreminja stalno ali začasno bivališče, še posebej zaradi ekonomskih razlogov.

Migrant lahko spreminja bivališče legalno ali ilegalno. Če je nekdo legalni migrant, potem je to tisti, ki je izpolnil vse potrebne uradne zahteve po vstopu in bivanju v želeni državi. Če je oseba ilegalni migrant, potem je to nekdo, ki si ni pridobil vseh potrebnih dovoljenj za vstop v želeno državo in je mejo prečkal brez dovoljenja, torej ilegalno. Med strokovnjaki obstaja tendenca, da se pojem »ilegalna migracija« uporablja le za primere tihotapljenja ljudi in za trgovino z ljudmi (Fell in Hayes 2007).

Begunci, deportiranci, razseljene osebe, interniranci, preganjanci, brezdomci, dezertjerji ipd. pričajo o trajnem političnem nasilju, ki določa množične neprostovoljne mednarodne migracijske tokove. Če razumemo civilizacijo predvsem kot omejevanje nasilja in širjenje humanosti, potem moramo ugotoviti, da glede na obseg in načine prisilnih migracij ne moremo govoriti o nikakršnem civilizacijskem razvoju. Zdi se, da

so procesi modernizacije obšli pomemben tok mednarodnih migracij, ki kar tisočletja ohranjajo svojo prisilno naravo. Procesi racionalizacije, svobode individualnega odločanja, uveljavljanja družboslovnih-humanističnih znanosti ne uspejo prevladati nad neracionalnim in nagonim ravnanjem (Klinar 1993, 616).

Kljub restriktivni migracijski politiki, ki vlada znotraj EU, pa se migracije še vedno pojavljajo. Število ilegalnih migrantov, ki jih je identificiral Frontex na zunanjih mejah EU, je leta 2014 znašalo 283.538 (Annual Risk Analysis 2015). Za leto 2015 lahko glede na velik pritok imigrantov v EU pričakujemo znatno višjo številko.

2.2 DEJAVNIKI MIGRACIJ

Lee (1966) je uvedel analizo migracij glede na dejavnike potega in potiska. Med slednje dejavnike spadajo tisti, ki silijo ljudi, da prostovoljno odidejo iz svoje države ali pa je situacija v državi takšna, da so prisiljeni oditi, saj so izpostavljeni prevelikemu tveganju, da izgubijo življenje. Dejavniki pritiska so lahko konflikti, vojna, suša, lakota in prepoved izvajanja verske dejavnosti. Slabo gospodarsko stanje v državi in slabe možnosti za zaposlitev sta tudi močna dejavnika potiska. Drugi dejavniki so še rasna, etnična, kulturna, spolna in druga diskriminacija, politična nestrpnost ipd.

Dejavniki potega privlačijo ljudi, da zapustijo svoj dom in se preselijo v drugo državo. Običajno so to boljše ekonomske možnosti, ponudba delovnih mest in obljuba o boljšem življenju. Včasih imajo posamezniki ideje in poglede o krajih, kamor naj bi se preselili, ki niso točni. Ko se ljudje odločajo, kam se bodo preselili, se pogosto odločijo tudi na podlagi oddaljenosti potencialne imigrantske države. Raje se odločajo za državo, ki je bliže domačemu kraju (Lee 1966). V zadnjih mesecih za »obljubljeno deželo« med migranti velja Nemčija, ki v velikem obsegu sprejema migrante iz tretjih držav.

Po Dalyju (2015) je globalizacija, ki je omejila pomen državnih meja, v prvi vrsti sprostila pretok kapitala in dobrin, a tudi olajšala prosti oz. nenadzorovani pretok migrantov. Kaže se tudi v razvoju cenejšega transporta, ki omogoča lažji in cenejši pretok ljudi, a tudi v vzpostavitvi globalnih kriminalnih mrež za tihotapljenje ljudi.

2.3 ZGODOVINA MIGRACIJ

J. Bade (2009) predstavi zgodovino migracij s pomočjo štirih dob:

1. *Trgovska doba* je zaznamovala obdobje od leta 1500 do 1800. Zanj so bili značilni kolonizacijski tokovi, ki so vodili izven Evrope. Zaslužna je bila za ekonomsko rast pod trgovskim kapitalizmom. V tem obdobju so Evropejci poselili dobršen del obeh Amerik, Afrike, Azije in Oceanije.

Pojavili so se štirje razredi emigrantov: agrarni naseljenci, administratorji, ustanovitelji plantaž in obsojeni migranti, ki so bili izgnani zaradi prestajanja kazni. Zaradi potreb po plantažnih delavcih so prisilno importirali deset milijonov afriških sužnjev v Ameriko. Migracije Evropejcev in Afričanov so radikalno spremenile etnično kompozicijo Novega sveta.

2. *Industrijska doba* je trajala od leta 1800 do 1925. V tem obdobju je 48 milijonov ljudi zapustilo industrializirane države Evrope v iskanju novega življenja v obeh Amerikah in Oceaniji. Petinosemdeset odstotkov migrantov je odšlo v Argentino, Avstralijo, Kanado, Novo Zelandijo ali Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA). Migranti so prihajali večinoma iz Britanije, Italije, Norveške, Portugalske, Španije in Švedske. Obdobje velikega preseljevanja je usahnilo z izbruhom 1. svetovne vojne.
3. *Doba omejenih migracij* je potekala od leta 1925 do 1960. Obdobje so zaznamovali restriktivni imigracijski zakoni ZDA. Leta 1929 je velika gospodarska kriza prekinila vse mednarodne migracije, bilo je le nekaj povratnih migracij. V času 2. svetovne vojne (1940) so prevladovale migracije beguncev in priseljencev, ki se niso navezovala na ekonomsko rast in razvoj.
4. *Postindustrijske migracije* od leta 1960. To obdobje je opravilo s preteklostjo. Imigracije so postale globalni pojav. Širil se je krog izvornih in ciljnih držav. Migranti so prihajali iz Evrope in razvijajočih se držav tretjega sveta. Prebivalci gosto naseljenih držav zgodnje industrializacije so se selili v gosto naseljene postindustrijske družbe. Ciljne države so bile Nemčija, Francija, Belgija, Švica, Švedska in Nizozemska. Celo Italija, Španija in Portugalska so postale ciljne države migrantov iz Sredozemlja in Afrike. Z dviganjem cen nafte leta 1973 so države v zalivski regiji

sponsorirale masovne delovne migracije. Mednarodne migracije so se razširile v Azijo (Japonska, Koreja, Tajvan, Hongkong, Singapur, Malezija in Tajska) (Bade v Podkrajšek, 2009).

2.4 NEREGULARNE MIGRACIJE

V zadnjih desetletjih izjemno naraščajo neregularne migracije, v Evropo dnevno prihajajo migranti iz afriških in azijskih držav, ki bežijo pred vojnami, nasiljem in slabimi razmerami v svojih matičnih državah. Evropska komisija opredeljuje neregularne migrante kot državljane tretjih držav, ki ne izpolnjujejo ali ne izpolnjujejo več pogojev za vstop po 5. členu Zakonika o schengenskih mejah ali drugih pogojev za vstop, bivanje ali stalno bivališče v državi članici (Sabbati in Poptcheva 2015).

Zakonodaje v glavnem opredeljujejo migracijski status na binarni način: zakoniti ali nezakoniti status. Toda Ruhs in B. Anderson (2010, 195) opozarjata, da v praksi neregularni status vključuje širok spekter kršitev migracijskih in drugih zakonov. »Nezakoniti vstop« lahko vključuje ilegalno prečkanje meje, tj. izogibanje migracijski kontroli, in vstop s pomočjo prevare, ki temelji na vstopu s ponarejenimi dokumenti, prevari glede namena bivanja ipd. Neregularni status lahko izhaja tudi iz zakonitega vstopa in nezakonite prekoračitve poteka vize, npr. prekoračitev turistične, delovne in študentske vize. Tretja pot, ki vodi v nezakonitost, je jasno opredeljena v pravnem smislu, a je v praksi veliko bolj sporna, zamegljena in težko nadzorovana, saj je vezana na kršitve dovoljenja za bivanje. Gre za različne omejitve na področju zaposlovanja, dostopa do zdravstvenih in socialnih uslug ter združevanja družin. Na primer študenti, ki niso iz EU, lahko v času študija delajo največ 20 ur.

Zaradi kompleksnosti problematike neregularnega statusa migrantov in velike sive cone, ki je zabrisala jasno mejo med zakonitimi in nezakonitimi oz. regularnimi in neregularnimi migranti, Düvel (2008) predlaga uporabo lestvice, ki bi razvrstila status migrantov od regularnosti do neregularnosti. Stopnje na lestvici so lahko glede na situacijo migrantov zelo različne. Na primer, nekdo ima lahko pravico do bivanja, toda dela brez dovoljenja, drugi ima lahko delovno dovoljenje, a za drugo delovno mesto, kot so odobrili državni organi, tretji lahko dela več ur, kot mu dovoljuje delovno dovoljenje. Izrazi, kot sta »polovična zakonitost«

(Düvel 2008) in »polovična skladnost« (Ruhs in Anderson 2010), opisujejo kompleksnost problematike.

Ilegalne migracije v zadnjem času postajajo politična tema številka ena in evropske države zaradi neustavljivega begunskega toka že razmišljajo o novih postopkih in možnih rešitvah, ki bi vsaj začasno rešile vse večjo begunsko krizo, s katero se soočajo evropske države.

Ena od njih so tako tudi začasni centri izven EU, kamor bi se naseljevalo migrante. Transit Processing Centres (TPC) bi morale upravljati mednarodne organizacije, npr. Mednarodna organizacija za migracije ali Vrhovna komisija Združenih narodov za begunce; združeni bi morali biti s 'conami za regionalno obrambo', ki bi bile tudi v deželah tretjega sveta. Tja bi pošiljali vse tiste, ki ne bi ustrezali uradni definiciji begunca, ne glede na to, da v resnici potrebujejo zaščito. Poleg tega preračunavajo možnosti, da bi lahko centri hranili tudi ilegalne migrante, ki so bili ustavljeni na poti do Evrope (Mezzadra in drugi 2004, 70).

Seveda pa obstaja tudi druga, bolj optimistična stran učinkov migracij. Migracije namreč odpirajo nove koncepte, prostore in skupnosti, ki lahko temeljijo na solidarnosti in uvajajo nove pojme, s katerimi poskušajo odpirati meje državljanstva in redefinirati delovanje v smeri pridobivanja konkretnih pravic, neodvisnih od pripadnosti določeni (nacionalni) identiteti. Tako po Evropi ne rastejo zgolj centri za pridržanje tujcev, temveč vse več tako imenovanih socialnih centrov, znotraj katerih je delovanje raznovrstnih posameznikov in posameznic usmerjeno v ustvarjanje sveta, ki temelji na enakopravnosti, pravičnosti, avtonomnosti, demokraciji in dostojanstvu za vse (Lužar 2010, 150).

2.5 MIGRACIJSKI NAČINI

2.5.1 Delovne migracije

Delovne migracije pomenijo gibanje oseb iz ene države v drugo ali znotraj države z namenom zaposlitve. Delovne migracije naslavlja večina držav članic EU v svojih migracijskih zakonih. Poleg tega so nekatere države prevzele aktivno vlogo pri urejanju delovne migracije in iščejo določeno delovno silo v tujini ali priložnosti za svoje državljane v tujini (Ruhs 2015).

Zgodovinsko gledano je najbolj znana nemška politika na področju delovnih migracij. Nemčija, ki ji je po drugi svetovni vojni primanjkovalo delavcev, je do leta 1973 aktivno vabila državljane drugih evropskih držav, da so prišli delat v Nemčijo (Ruhs 2015). Nedavne širitve EU so ponudile priložnost številnim ljudem, da so poiskali delo v drugih državah članicah EU.

V skladu s slovensko zakonodajo imajo imigrantski delavci enake delavske pravice kot domači delavci, a prvi so v praksi pogosto v večji nevarnosti za izkoriščanje. O izkoriščanju in kršenju človekovih pravic delavcev migrantov v Slovenija poročajo nevladne organizacije, sindikati, varuh človekovih pravic, delovni inšpektorat in sami migrantski delavci. Amnesty International (2015) poroča, da se je število tujih delavcev v Sloveniji od začetka finančne krize sicer močno zmanjšalo. Leta 2008 je bilo na primer po uradnih podatkih izdanih 85.302 dovoljenj za delo, v letu 2012 pa 20.519. Večina jih je zaposlenih v gradbeništvu, kjer delovni inšpektorji zaznavajo največ kršitev. Največ migrantskih delavcev in delavk prihaja iz Bosne in Hercegovine, kjer je izjemno visoka stopnja brezposelnosti.

Organizacija mednarodnega dela (2015) ocenjuje, da je bilo leta 2014 na svetu okrog 232 milijonov delovnih migrantov opredeljenih kot ljudje, ki so delali izven svoje matične države 12 mesecev ali več. Ti delavci prispevajo k rasti in razvoju imigrantskih držav, medtem ko države izvora pridobijo zaradi njihovih finančnih nakazil in znanja, ki ga migranti pridobijo med migracijsko izkušnjo. Organizacija mednarodnega dela na svoji domači strani (prav tam) tudi opozarja, da migracijski proces pomeni velik izziv na področju upravljanja, zaščite migrantskih delavcev in mednarodnega sodelovanja, npr. sklepanje bilateralnih dogovorov med državami.

2.5.2 Združevanje družin

Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije (2015b) na svoji domači strani piše, da lahko migranti pridobijo dovoljenje za začasno bivanje za svoje družinske člane, če imajo v Sloveniji dovoljenje za stalno prebivanje ali zadnje leto prebivajo v Sloveniji na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje in imajo dovoljenje za začasno prebivanje, izdano z veljavnostjo najmanj enega leta, razen v primeru, če jim je dovoljenje za začasno prebivanje izdano zaradi opravljanja sezonskega dela ali kot dnevnomu delovnemu migrantu. Brez omejitve glede dolžine prebivanja in veljavnosti dovoljenja pa lahko združujejo družinske

člane tisti migranti, ki so imetniki modre karte EU ali imajo dovoljenje za začasno prebivanje, izdano zaradi opravljanja dela na področju raziskav in visokega šolstva. Za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje zaradi združitve družine lahko zaprosijo, če imajo v Sloveniji priznan status begunca in so imeli družino že pred svojim vstopom v Slovenijo. Če pa imajo v Sloveniji priznано subsidiarno zaščito, lahko za družinske člane, ki so to bili že pred njihovim vstopom v državo, zaprosijo za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje. Za izdajo dovoljenja za stalno ali začasno prebivanje morajo prošnji priložiti dokazila o obstoju družinskih vezi, če prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno oziroma začasno prebivanje vložijo v 90 dneh od priznanja mednarodne zaščite v Sloveniji. Če prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje zaradi združitve družine vložijo po preteku 90-dnevnega roka, pa je treba prošnji priložiti vsa dokazila o izpolnjevanju pogojev, in sicer tudi dokazila o zadostni višini sredstev za preživljanje in ustreznem zdravstvenem zavarovanju.

Pravica do združitve z družino je ena temeljnih človekovih pravic, zato je veliko pozornosti pritegnila napoved nemške vlade Angele Merkel, ki je na začetku novembra 2015 napovedovala omejitev pravice beguncev do združevanja družin. Družinski člani beguncev, ki jim ni uspelo priti v Nemčijo, ne bodo imeli avtomatično pravice do prihoda v Nemčijo.

2.5.3 Prošnja za azil

Po definiciji Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije (2015c) lahko za mednarodno zaščito ali azil v Sloveniji zaprosi tujec ali oseba brez državljanstva, ki meni, da je v matični državi sistematično preganjana zaradi svojega političnega prepričanja ali zaradi svoje verske, rasne, narodnostne ali etnične pripadnosti. Prav tako lahko za mednarodno zaščito zaprosi, kdor meni, da bi bila ob vrnitvi v matično državo ogrožena njegovo življenje ali svoboda oziroma bi bil lahko izpostavljen mučenju ali nečloveškemu ravnanju ali kaznovanju. Proces poteka tako, da mora migrant v najkrajšem možnem času od vstopa v Slovenijo, pri kateremkoli državnem organu ali organu samoupravne lokalne skupnosti izraziti namen za vložitev prošnje za mednarodno zaščito. Sledi postopek, v katerem policija ugotovi njegovo istovetnost, pot, po kateri je prišel v Slovenijo, ter ga preda azilnemu domu, kjer vloži prošnjo za mednarodno zaščito. Po sprejemu prošnje za mednarodno zaščito se prosilca nastani v [azilni dom](#), kjer ima pravico do osnovne oskrbe, ki poleg nastanitve vsebuje tudi prehrano, obleko, obutev in sredstva za osebno higieno. Prosilca se lahko po potrebi

razseli v ustrezne institucije ali pa se mu, ob izpolnjevanju pogojev, omogoči zasebno nastanitev, za kar se mu v posebnih primerih lahko dodeli finančna pomoč.

Leta 2014 je bilo v Sloveniji 385 prosilcev za azil, kar je 43 % več kot leto prej, največ iz Somalije, Sirije in Irana (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2015a). Kar 50 % prosilcev za azil zapusti postopek in odide iz Slovenije. K. Bervar Sternad (Polovica prosilcev za azil v Slovenijo opusti postopek in odide 2015) vidi več vzrokov za to: Slovenija je za velik del prosilcev tranzitna država, veliko jih ima znance, sorodnike ali prijatelje v severnih ali zahodnih državah oziroma so tam pripadniki njihove skupnosti. V teh državah jim je bolj dostopen trg dela, morda pa so v drugih državah tudi večje možnosti, da bodo dobili priznano mednarodno zaščito.

2.5.4 Ilegalne migracije

Ilegalne migracije so preseljevanje ljudi čez državne meje na način, ki krši zakone o priseljevanju imigrantske države. Po podatkih Evropske komisije (Irregular Migrants & Return 2015) je leta 2014 v EU nezakonito vstopilo 276.113 migrantov, kar pomeni 138 % več kot leto prej. Večina migrantov je vstopila v EU prek kopenskih, zračnih in morskih meja s pomočjo kriminalnih tihotapcev.

2.6 ZNAČILNOSTI MIGRACIJSKE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI

Migracijska gibanja so se skozi zgodovino spreminjala, sodobna migracijska gibanja pa imajo nekaj skupnih značilnosti. Podatki Eurostata za leto 2013 (Migration and migrant population statistics 2015) kažejo naslednje:

- v posamezne članice EU je imigriralo 3,4 milijona ljudi, od tega 1,4 milijona ljudi, ki niso državljani članic EU, 1,2 milijona ljudi, ki so državljani različnih držav članic EU, in okoli 61.000 ljudi brez državljanstva;
- iz EU je emigriralo 2,8 milijona ljudi;
- v Nemčijo je imigriralo največ ljudi (692.700) med državami članicami EU, sledijo ji Velika Britanija (526.000), Francija (332.600) in Španija (280.800);
- Španija poroča o največjem številu emigrantov (532.300), sledijo ji Velika Britanija (316.900), Francija (300.800), Poljska (276.400) in Nemčija (259.300);

- iz Bolgarije, Irske, Grčije, Španije, Hrvaške, Cipra, Poljske, Portugalske, Romunije in treh baltskih držav je več ljudi emigriralo kot imigriralo;
- na delež prebivalstva ima Luksemburg največji delež imigrantov (39 imigrantov na 1000 ljudi), sledi mu Malta (20 imigrantov na 1000 ljudi) in Ciper (15 imigrantov na 1000 ljudi);
- leta 2014 je v EU za azil zaprosilo 626.000 ljudi, največ iz Sirije, Eritreje, Kosova, Afganistana in Ukrajine;
- skoraj polovica (45 %) prosilcev za azil je dobila odobren azil na prvi instanci.

2.7 OD KOD PRIHAJAJO PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO V SLOVENIJO

Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije (2015) je v letošnjem letu do junija 2015 največ prosilcev za mednarodno zaščito prišlo iz Afganistana, in sicer 18. Trije manj prihajajo iz Irana, devet jih prihaja iz Ukrajine, prav tako devet iz Iraka, po osem jih prihaja iz Kosova, sedem iz Albanije in Somalije, štiri iz Bosne in Hercegovine ter Pakistana, po trije prihajajo iz Sirije in Rusije, po dva iz Kazahstana in Srbije. Iz Alžirije, Gruzije, Gvineje, Gvineje Bisao, Kameruna, Nigerije in Turčije pa prihaja po en prosilec za mednarodno zaščito. Slovenija je za prosilce za mednarodno zaščito tranzitna država, zato številni v Sloveniji niti ne zaprosijo za azil, ampak že po nekaj dneh odidejo naprej v zahodne in severne evropske države. Leta 2014 je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije prejelo 272 prošenj, status mednarodne zaščite pa so odobrili 37 prosilcem.

3 DEFINICIJE KLJUČNIH POJMOV

V javnosti obstaja neustrezna raba terminov, povezanih z begunci. Med njimi so tako begunec prebežnik, pribežnik, azilant, migrant, ilegalec, prestopnik itd. Prav zaradi takšne zmede, ki je nastala v zadnjih letih, je najprimernejše, da podam nekaj definicij.

Begunec je oseba, ki se zaradi »utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rasne, verske in nacionalne pripadnosti ali zaradi pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnem mnenju nahaja izven države, katere državljan je, in ne more ali ne upa zaradi strahu uživati varstva te države« (člen 1(A)(2) Convention relating to the Status of Refugees 1951).

Begunec je torej nekdo, ki se v tujino izseli bodisi zaradi političnih, ekonomskih ali drugih razlogov, pojma begunec pa ne gre enačiti s pojmom azilant, ki je begunec, kateremu je odobren azil na temelju Zakona o azilu (2006).

3.1 DEFINICIJA MEDNARODNE ZAŠČITE IN OBLIKE

Pojem mednarodne zaščite je definiran v Zakonu o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 11/2011), ki v 2. členu navaja, da mednarodna zaščita v Sloveniji pomeni status begunca in status subsidiarne oblike zaščite. Definicija je v skladu s Konvencijo o statusu begunca (1951), tako imenovano Ženevsko konvencijo. Njena definicija begunca je bila predstavljena v prejšnjem poglavju.

Slovenija je z vstopom v EU sprejela tudi pravni red EU in se je kot članica zavezala k spoštovanju primarnih (ustanovne pogodbe in kasnejše spremembe in dopolnilni akti, splošna načela prava EU in mednarodne pogodbe) in sekundarnih virov prava EU (uredbe, direktive in sklepi). Poleg statusa begunca je pomembno omeniti še status subsidiarne zaščite, ki ga opredeljuje Kvalifikacijska direktiva oz. Direktiva Sveta 2004/83/ES. Kvalifikacijska direktiva vključuje in razlaga definicijo begunca, ki je zapisana že v Ženevski konvenciji in pripadajočem protokolu, hkrati pa vsebuje še določbo za subsidiarno obliko zaščite. Upravičenec do subsidiarne zaščite je tako po tej direktivi definiran kot »državljan tretje države ali oseba brez državljanstva, ki ni opredeljena kot begunec, a je bilo v zvezi z njo

dokazano, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bi se, če bi se vrnila v izvorno državo, ali v primeru osebe brez državljanstva v prejšnjo državo stalnega prebivališča, soočila z utemeljenim tveganjem, da utrpi resno škodo, kot je opredeljena v členu 15 in za katero se člen 17(1) in (2) ne uporablja, in ki zaradi takega tveganja noče izkoristiti zaščite te države».

3.2 STATUS BEGUNCA IN SUBSIDIARNA OBLIKA MEDNARODNE ZAŠČITE

V skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti (v nadaljevanju ZMZ) lahko določena oseba pridobi status begunca ali status subsidiarne oblike zaščite. Obliki mednarodne zaščite sta med seboj nezdržljivi, prosilec tako lahko dobi le eno obliko zaščite, med seboj pa se razlikujeta po trajanju. Mednarodna zaščita je splošneje znana kot azil.

ZMZ v 2. členu opredeljuje status begunca in status subsidiarne oblike zaščite.

Status begunca se prizna državljanu tretje države, ki se zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem, temelječem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju, nahaja izven države, katere državljan je, in ne more ali zaradi takega strahu noče uživati varstva te države, ali osebi brez državljanstva, ki se nahaja izven države, kjer je imela običajno prebivališče, in se zaradi utemeljenega strahu ne more ali noče vrniti v to državo.

Status subsidiarne oblike zaščite se prizna državljanu tretje države ali osebi brez državljanstva, ki ne izpolnjuje pogojev za status begunca, če obstaja utemeljen razlog, da bi bil ob vrnitvi v izvorno državo ali državo zadnjega običajnega bivališča, če gre za osebo brez državljanstva, soočen z utemeljenim tveganjem, da utrpi resno škodo, kot jo določa 28. člen tega zakona.

Migrant, emigrant, imigrant, izseljenec in begunec so oznake za tiste ljudi, ki predstavljajo tujca. Tujec je nekdo, ki ni državljan države, na ozemlju katere prebiva (Kozlovič 2009, 13).

4 INTERKULTURNOST IN MULTIKULTURNOST

Kohls in Knight (1994, 13) opozarjata, da za razliko od ignoriranja različnosti (primer gostujočih delavcev), zanikanja različnosti (asimilacijski pristopi) in prekomernega poudarjanja različnosti in s tem krepitve zidov med različnimi kulturnimi skupinami (multikulturalizem), interkulturalizem izrecno priznava vrednost različnosti, a skuša z vsemi močmi spodbuditi interakcijo, mešanje in križanje različnih kulturnih skupnosti. Interkulturalnost je reševanje kulturnih konfliktov in napetosti, kot so običajno različni verski običaji, ksenofobija, antisemitizem in pravice žensk z odprto razpravo, v kateri so vključene vse zainteresiranih strani.

Harper s sodelavci (2010, 50) multikulturalizem opisuje kot obstoj, sprejetje in promocijo različnih kulturnih tradicij pod enotno jurisdikcijo. Multikulturalne ideologije se med seboj zelo razlikujejo, od zagovarjanja enakega spoštovanja različnih kultur v družbi, politike spodbujanja ohranjanja kulturne različnosti do politike, po kateri so ljudje različnih etničnih in verskih skupin naslovljeni s strani organov kot skupine, ki ji pripadajo. Multikulturalizem je pogosto označen kot »kulturni mozaik« ali »solatna skleda« (prav tam).

V zadnjih letih se pojavlja vse pogostejše problematiziranje multikulturalizma nasploh in posamičnih MKP. Tako v teoretičnih odzivih kot v politiki se vse manj dojema kot vrednota per se. V ospredje prihaja vprašanje funkcionalnosti multikulturalizma. Vse pogosteje se pojavlja vprašanje, ali multikulturalizem sploh deluje. Enoznačnega odgovora verjetno ni. Težko bi trdili, da vse MKP delujejo, prav tako pa ne moremo reči, da ne delujejo. Ravno tako težko govorimo o multikulturalizmu nasploh, saj so med posameznimi oblikami MKP in med posameznimi državami precejšnje razlike (Belhar 2013, 52).

Balibar (v Gunew 2004, 80) trdi, da je multikulturalizem oblika manj vidnega rasizma, ki predpostavlja, da med dominantno družbo in imigranti obstajajo nepremagljive razlike v življenjskih slogih, in zato implicira, da imigranti ne morejo imeti enakih pravic kot večinsko prebivalstvo.

Multikulturalizem pogosto izziva tekmovanje med etničnimi skupnostmi za dostop do moči in virov ter povečuje etnično getoizacijo. Povezovanje izključno na etničnem temelju samo po sebi ni velik problem, a postane, če pride do getoizacije, tj. učinkovite izolacije posameznih skupin, ki zmanjšuje stike in povezovanje z drugimi etničnimi skupinami, uporabo uradnega jezika in aktivno državljanstvo ter povečuje revščino in izoliranost (Kohls in Knight 1994).

Interkulturalnost priznava potrebo, da mora vsaka kultura preživeti in se razvijati, toda poudarja tudi pravico vseh drugih kultur, da prispevajo k razvoju kulturne krajine neke družbe. Interkulturalnost torej izhaja iz razumevanja, da kulture uspevajo le v stiku z drugimi kulturami in ne v izolaciji. Njen namen je okrepiti medkulturno interakcijo kot sredstvo za vzpostavitev zaupanja in krepitev mreže odnosov v določeni skupnosti. Razvoj kulturne občutljivosti, spodbujanje medkulturne interakcije in mešanja so razumljeni kot bistveni vidiki delovanja javnih služb. Interkulturalnost torej temelji na krepitvi medkulturnega dialoga na eni strani in zmanjšanju samosegregacije na drugi strani. Ta koncept podpira aktivnejšo vlogo ljudi kot multikulturalizem, saj spodbuja dialog in interakcijo med kulturami. Razvil se je kot kritika obstoječe politike multikulturalizma, ki mu v družbo ni uspelo vključiti različnih kultur, ampak celo razdeliti družbo na posamezne segregirane skupnosti, ki so med seboj izolirane (Kohls in Knight 1994).

Interkulturalnost temelji na razlikah in podobnostih kultur. Po M. Nussbaum (v Kolapo 2008, 134) interkulturalnost vključuje »priznavanje skupnih človeških potreb, ki so prisotne v vseh kulturah, in konflikte ter kritični dialog znotraj posameznih kultur«, obenem pa zavrača trditve identitetnih politik, »da imajo le člani določene skupnosti sposobnost razumeti perspektivo drugih skupin«.

Interkulturalizem je bolj uporaben koncept kot multikulturalizem, saj omogoča soobstoj skupin v atmosferi, ki spodbuja boljše medetnično razumevanje in državljsko zavest (van Ewijk 2010, 136).

Interkulturalizem ima podpornike in nasprotnike med strokovnjaki, ki podpirajo multikulturalizem. Delanty (2009, 71) meni, da lahko interkulturalizem vključi ideje multikulturalizma, M. Nussbaum (v Kolapo 2008, 134) temu nasprotuje in vidi interkulturalizem kot povsem različen koncept od multikulturalizma. Številni strokovnjaki

dajejo prednost interkulturalizmu pred multikulturalizmom, ker »je multikulturalizem povezan z relativizmom in identitetno politiko« (prav tam).

5 INTEGRACIJSKI PRISTOPKI IN KONCEPTI

5.1 INTEGRACIJA

Obstajajo različni koncepti integracije, ki jim je skupno to, da opisujejo integracijo kot postopek, v katerem imigranti postanejo enakopravni del družbe (Hagelund 2010; McPherson 2010; Olwig 2011). Castles s sodelavci poudarja (2002, 113), da integracija migrantov v družbo poteka na vseh ravneh in vseh področjih družbe. Gre za dvosmeren proces vključevanja migrantov kot enakopravnih državljanov.

Glede na težnje v javnosti, da se integracijo razume kot enosmerno asimilacijo (od migrantov se pričakuje, da se vključijo v družbo brez recipročne prilagoditve), se danes v kontekstu integracije vedno bolj poudarjajo termini inkluzije oz. vključenosti in participacije. Družbena inkluzija je politični cilj vlad EU, ki se nanaša na odpravo izključenosti vseh deprivilegiranih oz. prikrajšanih skupin tako, da ima vsak posameznik »dostop, možnost uporabe in sodelovanja na vseh ravneh družbe ter razvije občutek pripadnosti določeni družbi« (Castles in drugi 2002, 14).

Uspešna integracija lahko poteka le takrat, ko imigrantska država migrantom zagotovi zaposlitev in jih sprejme v družbeno interakcijo. Integracija v demokracijo predpostavlja, da novi člani družbe pridobijo pravne in politične pravice in postanejo enakovredni partnerji. V multikulturni družbi lahko torej integracijo razumemo kot proces, v katerem vsi prebivalci pridobijo politične, ekonomske, socialne, kulturne in človeške pravice, kar ustvarja pogoje za večjo enakost (Castles in drugi 2002).

Integracija torej ni le recipročen proces, ampak vključuje kompleksne in raznolike prakse: ekonomske, družbene in kulturne. Uspešna integracija ne more spodbujati le enega določenega načina vključitve, saj se lahko izvaja na različne načine v različnih delih družbe. Na primer, migranti so lahko integrirani v trg dela, toda izključeni iz participacije v političnih procesih. Drugi lahko sodelujejo kot državljanji v družbenih in kulturnih interakcijah, toda nimajo dostopa do izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti. V obeh primerih ne moremo govoriti o uspešni družbeni integraciji (prav tam).

Integracija lahko vključuje različne načine interakcij z imigrantsko družbo. Na primer, nekateri migranti lahko vzpostavijo družbeno mrežo prek delovnih odnosov in najdejo partnerja med večinskim prebivalstvom. Drugi se zanašajo na družinske povezave ter sorodstveno in sosedsko omrežje iste rase ali etnične pripadnosti, ki jim omogoča varnost in stabilnost. Oba načina lahko štejemo kot integracijski uspeh (Rudiger in Spencer 2003).

5.2 AKULTURACIJA

Proces, v katerem se imigrantske skupine prilagodijo dominantni kulturi, imenujemo akulturacija. Čeprav so se raziskovalci osredotočili na različne vidike akulturacije, se strinjajo, da je akulturacija večdimenzionalna in vključuje usmeritev posameznika k lastni etnični skupini in k širši družbi (Berry 1980; Castles in drugi 2002).

V procesu akulturacije se od imigrantov pričakuje, da se naučijo jezik države, v katero so imigrirali, in sprejmejo vrednote in prakse dominantne kulturne. Problem tega koncepta je, da predpostavlja, da je imigrantska dežela monokulturna in da se imigranti odpovedo svoji kulturi (Castles in drugi 2002, 117).

5.3 ASIMILACIJA

Po Castlesu s sodelavci (2002, 116) asimilacija pomeni enosmeren proces prilagajanja migrantov v imigrantsko družbo: novinci opustijo svoje posebne jezikovne, kulturne in družbene značilnosti ter sprejmejo vrednote in prakse dominantne družbe tako, da se ne razlikujejo od večinskega prebivalstva. Včasih ta proces traja več kot eno generacijo.

Država poskuša ustvariti pogoje, ki ustrezajo temu konceptu, s pomočjo raznolike politike, ki pa v glavnem temelji na učenju dominantnega jezika in vključitvi imigrantskih otrok v državno šolo. Poudarek je na posameznem imigrantu, ki se uči nove kulture in se odpove svoji kulturi skozi proces akulturacije. Asimilacija je bila prevladujoč proces v številnih imigrantskih državah, kot so Velika Britanija, Združene države Amerike, Avstralija in Kanada do šestdesetih let prejšnjega stoletja, še vedno pa je pomembna v nekaterih članicah EU, npr. v Franciji (Castles in drugi 2002).

Problemi tega koncepta so, da asimilacija razvrednoti kulturo in jezik manjšinskih skupin ter je tako v nasprotju z demokratičnimi načeli različnosti in svobodne izbire. Asimilacija predpostavlja, da je imigrantska družba pripravljena in sposobna imigrantom ponuditi enake pravice in možnosti. Tako asimilacija ne uspe tam, kjer obstaja diskriminacija. Temelji na individualističnem modelu in ne upošteva pomena družine in skupnosti v družbenem življenju. Malo pozornosti namenja različnim možnostim, ki jim lahko sledijo imigranti v procesu asimilacije (Castles in drugi 2002, 116).

5.4 SEGMENTIRANA ASIMILACIJA

Termin »segmentirana asimilacija« sta prva uporabila ameriška sociologa Portes in Zhou (1993), ko sta želela opisati, da imigranti včasih ne postanejo dejavni člani družbe kot celote, ampak postanejo asimilirani le v določenih delih, kot so rasa, etničnost in razred. Tako se je za Mehičane v ZDA reklo, da so asimilirani kot črnci, tj. da so diskriminirani del družbe, za Korejce pa, da so postali asimilirani kot belci, tj. sprejeti v dominantno skupino.

Problem tega koncepta je v nevarnosti, da izgubi izpred oči širši in raznolik vzorec integracije in se zadovolji s posameznimi prvinami integracije (Castles in drugi 2002, 116).

5.5 STRUKTURNA ALI FUNKCIONALNA ASIMILACIJA

Strukturna ali funkcionalna asimilacija pomeni spoznanje, da imigranti lahko uspešno participirajo v določenih sferah družbenih dejavnosti, na primer na trgu dela ali v šolskem sistemu, a ostanejo diskriminirani in izločeni iz drugih sfer, na primer političnega sistema (Castles in drugi 2002, 117).

Problem tega koncepta je, da predpostavlja, da je vključitev v določene sfere družbenega življenja dovolj za uspešno integracijo. Pri tem pozablja na pomembno povezanost med različnimi sferami družbene dejavnosti (prav tam).

5.6 ADAPTACIJA

Adaptacija pomeni selektiven in pogosto zavesten poskus modifikacije določenega vidika kulturne prakse glede na norme in vrednote imigrantske družbe. Ideja sovпада s pogledom, da

mora biti javno obnašanje v skladu z dominantno kulturo, zasebne dejavnosti pa so lahko v skladu z etnično kulturo (Castles in drugi 2002, 117).

Težava tega koncepta je, da vzpostavlja umeten razkorak med javnim in zasebnim ter predlaga, da je asimilacija ustrezna za javno sfero, multikulturalizem pa je primeren le za zasebno sfero (prav tam).

6 MEDIJI IN MIGRACIJE

Vpliv medijev na migracijski proces je težko določljiv. Taylor (2004) govori o medijskem vplivu na družbeno imaginacijo, saj običajni ljudje razumejo družbeno dogajanje na podlagi podob, zgodb, mitov in legend, ki jih v glavnem dobijo prek medijev.

Treangold (2009, 1) opozarja, da mediji odločilno prispevajo k temu, kako javnost razume migrante in migracijske procese. Med politiki in mediji obstaja simbiozni odnos, saj politiki, mediji in akademiki ponujajo interpretativni diskurz, ki pojasnjuje dogajanje, povezano z imigranti. Na ta način postavljajo pomenski okvir medijskega sporočanja. Zgodbe, ki jih mediji reprezentirajo, sooblikujejo politični diskurz. Trengold (prav tam) opozarja, da tudi kakovostni mediji senzacionalistično reprezentirajo migracijski proces kot izjemno velik problem, kot nenehno krizno stanje, zaradi katerega je treba spremeniti politiko in uvesti strožjo zakonodajo. Takšno medijsko sporočanje pritegne pozornost občinstva, kar posredno pomeni večji finančni prihodek iz oglaševanja. Politiki, ki jim mediji dajejo legitimiteto za svojo politiko, se promovirajo kot tisti, ki jih skrbi za svoje državljane, zato običajno hitro pristanejo na alarmanten medijski diskurz in obljubijo radikalnejše ukrepe.

6.1 ODNOS MED MEDIJI IN MIGRACIJO

Po mnenju Kinga in N. Wood (2009, 2–3) mediji vplivajo na migracijski proces ter na individualne in kolektivne migracijske izkušnje na tri načine. Prvič, podobe, ki jih mediji reprezentirajo o imigrantskih deželah, so lahko pomemben vir informacij za potencialne imigrante. Ali so te informacije točne ali ne, je izjemno pomembno, saj lahko spodbudijo migrante k odhodu. Podobe bogastva ter svobodnega in sproščenega življenjskega sloga na Zahodu ali Severu so skupne vsem potencialnim imigrantom v nerazvitem svetu. Redno spremljanje teh podob skozi različne medije (filmi, televizija, revije, splet in oglasi) okrepi domnevno resnico o življenju na Zahodu oz. Severu v očeh potencialnih imigrantov. Pogosto tudi sami migranti, ki se vračajo v emigrantsko deželo, krepijo te podobe, da bi naredili vtis na svoje bližnje in zanikali elemente izgube, trpljenja in izključitve v imigrantski deželi (King in Wood 2009).

Drugič, mediji v imigrantski deželi imajo velik vpliv na to, kako bodo imigranti sprejeti, saj jih lahko zelo negativno reprezentirajo in tako otežijo njihovo socialno integracijo. Pogosto politične stranke ali druge močne družbene skupine izkoriščajo medije, da imigrante reprezentirajo kot »druge«, kriminalce, kradljivce in nezaželene. Takšno osredotočanje na kriminaliteto ustvarja stereotipe, ki se lahko zelo razlikujejo od resnice. Takšni stereotipi so zelo močni in jih je težko preseči ter pogosto postanejo del predsodkov in uradnega političnega diskurza. V evropskih medijih je pogost stereotip, da so vsi prosilci za azil prevaranti, ki bi radi izkoristili prednosti socialne države v EU, še posebej negativno konotacijo pa ima termin »ekonomski imigrant« (King in Wood 2009, 3).

Tretjič, mediji iz emigrantske dežele, kot so filmi, video posnetki in televizija kot tudi nova tehnologija, kot je splet, igrajo pomembno in dinamično vlogo v oblikovanju kulturne identitete in politike diasporne skupnosti. Obstaja pomembna povezava med mediji ter ustvarjanjem in ohranjanjem naddržavnih skupnosti, katerih člani lahko delujejo v dveh ali več svetovih z različno stopnjo vključenosti. Takšni mediji pomagajo migrantom, da se počutijo doma, čeprav so v drugi državi, in pri tem oslabijo procese integracije in inkorporacije. Ta proces je še posebej okrepljen, če migrantske skupine in etnične skupnosti ustvarjajo svoje medije v obliki filmov, televizijskega programa ali glasbe. Takšne komunikacijske oblike pogosto izražajo hibridne izdelke, ki združujejo elemente emigrantske in imigrantske kulture pa tudi elemente globalne zabave. Vse večjo vlogo ima internet, ki zaradi multimedialnosti, konvergence in interaktivnosti omogoča vzpostavljanje mostov med emigrantsko in imigrantsko kulturo (King in Wood 2009).

V današnji omreženi družbi hitrost in intenziteta informacij in komunikacij vplivata tudi na migracijske procese. Družbeni mediji so postali pomemben komunikacijski kanal, ki zmanjšujejo razdaljo med ljudmi. Dekker in Engebensen (2014) sta pokazala, da imajo družbeni mediji pomembno vlogo v imigracijskih procesih. Trdita (prav tam, 401), da družbeni mediji niso le novi komunikacijski kanal migracijske mreže, ampak aktivno preoblikujejo naravo teh omrežij in s tem olajšajo migracije. Kljub omejitvam, ki izhajajo iz t. i. »digitalnega razkoraka«, podatki kažejo, da družbeni mediji olajšajo mednarodne migracije na štiri načine (prav tam):

1. povečali so možnost za ohranitev tesnih odnosov z družino in prijatelji;
2. omogočajo šibke povezave, ki so pomembne za organizacijo migracijskega procesa in integracijo;

3. omogočajo oblikovanje nove infrastrukture, ki je sestavljena iz latentnih vezi v imigrantskih družbi;
4. ponujajo bogat vir informacij in znanja o migraciji, ki je diskreten in neuraden.

6.2 MEDIJSKA REPREZENTACIJA IMIGRANTOV

Največ raziskav odnosa med mediji in migranti je namenjenih medijski reprezentaciji migrantov, migracijskih dogodkov in drugih zadev (King in Wood 2009). Ključni pionir na tem področju je Teun van Dijk (1991), ki je napisal knjigo o medijskem diskurzu in rasizmu ter pri tem vključil tudi medijsko reprezentacijo migrantov. Balibar (1991) in drugi njegovi kolegi od devetdesetih let prejšnjega stoletja govorijo o »evropskem rasizmu« kot delu evropske identitete, ki temelji na implicitni ali eksplicitni izključitvi »drugega«, najpogosteje imigranta. Pri konstrukciji takšne evropske identitete so mediji odigrali odločilno vlogo (King in Wood 2009, 5). Izključitev migrantov se v medijih kaže kot viktimizacija in demonizacija določenih imigrantskih skupin. Imigranti so največkrat reprezentirani kot kriminalci, ki povzročajo urbano degradacijo. Mediji prevladujoče navajajo dominantne vire in tudi t. i. »navadne ljudi«, ki pogosto krivijo imigrante, da jim kradejo službe in stanovanja. Imigranti so torej reprezentirani kot »drugi«, kot nevarnost, ki ogroža obstoječi družbeni red. Mediji sprožajo moralno paniko in ustvarjajo klimo strahu pred migranti, kar potrjuje tudi poročanje o prebežnikih v oktobru in novembru 2015. Ko mediji poročajo o migrantih, govorijo o »invaziji« in »zunanji nevarnosti«, vsi termini pa so v zadnjem času vezani tudi na terorizem (King in Wood 2009, 5).

Če so moški imigranti prevladujoče reprezentirani kot kriminalci, so ženske reprezentirane kot služkinje in prostitutke, toda v obeh primerih kot žrtve okoliščin, pri čemer mediji običajno ne razkrivajo ključnih akterjev za takšno izkoriščanje (Campani 2009).

V Sloveniji se je živahna javna razprava o 'imigrantski problematiki' razvnela jeseni leta 2000, ko se je število t. i. ilegalnih imigrantov in prosilcev za azil povzpelo na najvišjo raven do tedaj. V sredstvih množičnega obveščanja se je, razen redkih izjem, izoblikoval izrazito stigmatizacijski in diskriminacijski diskurz, ki je slovenski javnosti predstavil novo dimenzijo imigrantske problematike – 'prebežniško krizo'. Medijski diskurz pa je bil zgolj povzetek drugih diskurzov, tako institucionalnega, ki se je kazal v izjavah za javnost nekaterih državnih uradnikov, kot tako imenovanega 'glasu ljudstva', ki so ga

predstavljale iniciative nekaterih prebivalcev proti naseljevanju prebežnikov. Rezultat tega so bile številne javne ksenofobne izjave in zapisi sovražnega govora (Kralj 2008, 175).

Po migrantskih tragedijah, ki so se aprila 2015 zgodile v Sredozemskem morju, pa so slovenski mediji znova začeli v večjem obsegu poročati o tej problematiki. V oddaji Epilog, ki je bila na sporedu 23. 4. 2015, so se posvetili prav množičnim migracijam z obale Libije na italijansko Lampeduso, kamor vsak dan prihajajo novi migranti v upanju na boljše življenje. A zdi se, da Slovenci do teh zgodb še vedno ostajamo indiferentni. »Mnogi gledalci so morda že preklopili, saj so v minulih dneh številke gledanosti pokazale, da Slovencev zgodbe beguncev ne zanimajo. Trdijo, da jih prepripi politikov ne zanimajo, a jih gledajo, trdijo, da so jim pomembni ljudje, a ob njihovem trpljenju številni preklopijo. Mi mislimo, da je te zgodbe treba povedati. Niso le sredi morja, so tudi tu, med nami« (Sodja 2015).

Mediji niso edini, ki vplivajo na oblikovanje javnega mnenja do imigrantov, so pa eden od ključnih določevalcev javnega mnenja, še posebej v primeru, ko javnost nima osebnih izkušenj ali drugih informacij, kar je v primeru migracij večinski pojav (King in Wood 2009).

Z namenom, da bi zagotovili uresničevanje človekovih pravic migrantov in spodbudili interkulturno komunikacijo, ki različnost razume kot pozitiven pojav, je treba vedno znova problematizirati vlogo medijev in učinek, ki ga imajo na javni diskurz o imigrantih.

Številne študije so dokazale pozitivno povezavo med medijskim pokrivanjem in stališčem prebivalcev do migrantov (za več glej King in Wood 2009). Še posebej pa intenzivno pokrivanje dogajanja v zvezi z migranti prispeva k uspehu populistične retorike in porastu protiimigrantske klime v družbi (King in Wood 2009). V današnjem času gospodarske krize lahko migranti postanejo žrtveno jagnje za slabo ekonomsko situacijo večine ljudi.

7 ŠTUDIJA PRIMERA

Kvalitativno raziskovanje išče intenziven ali dolgotrajen kontakt z vsakodnevnimi situacijami, ki so običajne, normalne, odražajo vsakdanje življenje oseb, skupin, družb, organizacij. V splošnem preučuje, kako ljudje v določenih situacijah razumejo, razlagajo vsakodnevne dogodke in nanje tudi reagirajo. Raziskovalec želi dobiti celosten vpogled v kontekst, ki ga preučuje, njegovo logiko, ureditve in pravila (Kordeš in Smrdu 2015, 15).

»Preučujemo stvarne probleme oz. vprašanja, ki jih imajo ljudje, in se sprašujemo o njihovi gledišni točki glede določene situacije (osredotočeni na teoretične principe določene znanosti samo do določene točke). Raziskovalec prisluhne ljudem, ki jih raziskuje, in ne raziskuje samo, kar zanima njega, ampak kar je pomembno z vidika raziskovanih oseb« (prav tam, 16).

Delno strukturiran intervju je najpogostejša oblika pridobivanja kvalitativnih podatkov. Vprašanja so odprtega tipa, lahko sledijo določenemu predhodnemu okviru in razporedu ali pa so popolnoma prosta. S tem tipom lahko dobro preiščemo novo področje raziskovanja, saj lahko odkrijemo, kje so problemi, kako ljudje gledajo nanje, kako se o tem pogovarjajo (kakšno terminologijo uporabljajo v zvezi s tem, na kakšni ravni razumejo pojav). Tak intervju je fleksibilnejši, z njim se bolj približamo afektivni in vrednostni ravni, odgovori so bolj spontani, konkretni, samoodkrivajoči in osebni. Analiza pa je veliko težja in traja dlje (Kordeš in Smrdu 2015, 40–41).

»Etika je pomembna v vsakem raziskovanju, v kvalitativnem pa zaradi večje bližine z udeleženci, večje poglobljenosti podatkov in soudeleženosti raziskovalca še toliko bolj. Etika je vključena v vsaki fazi raziskovalnega procesa – od odločanja o tematiki do izbire vzorca, eksperimentalnega dela raziskave in poročanja o ugotovitvah« (prav tam, 77).

7.1 METODOLOGIJA

Z namenom, da bi odgovorila na raziskovalno vprašanje, sem uporabila poglobljene polstrukturirane intervjuje. Intervjuvala sem deset migrantov iz Azije in Afrike, ki pri nas živijo že nekaj let. Devet jih je v Evropo pribežalo pred vojno oz. konflikti v svojih matičnih

državah. Sedem intervjujev je bilo opravljenih z nekdanjimi otroki brez spremstva, trije intervjuji pa z migranti, ki so v Slovenijo vstopili polnoletni. Pri izbiri udeležencev mi je pomagala Eva Oven, ki je pri Slovenski filantropiji, združenju za promocijo prostovoljstva, zadolžena za koordinacijo. Pri izbiri intervjuvancev sem upoštevala dejstvo, da gre za ranljivo skupino, ki se zaradi svoje specifične življenjske zgodbe veliko teže odloči za kakršnokoli izpoved, ki vključuje zvočne ali video zapise. Izbor desetih sogovornikov je tako nastal na podlagi njihove pripravljenosti za intervju, edini pogoj pa je bil, da so v Sloveniji vsaj dve leti, da bi lahko med intervjujem dobila čim natančnejše podatke, ki sem jih potrebovala za raziskavo v tej diplomski nalogi.

Intervjuji so bili opravljeni med majem in julijem 2015 ter so potekali, ko so imeli intervjuvanci čas, in na lokacijah, kjer jim je bila zagotovljena zasebnost. Vsak intervju je potekal individualno, brez prisotnosti drugih oseb, v intervjuje pa so bili vključeni samo migranti, ki so na intervjuje pristali prostovoljno. Vsem je bilo pred intervjuji obrazloženo, da so intervjuji zaupne narave, anonimni in da bodo uporabljeni zgolj za potrebe te diplomske naloge in tako ne bodo objavljeni v nobenem od medijev.

Po privolitvi sogovornikov so bili vsi intervjuji zvočno posneti in zatem analizirani po posameznih področjih. Pri navajanju citatov nekdanjih otrok brez spremstva sem se naknadno odločila, da jih ne bom oštevilčevala, saj bi jih podatki o starosti, spolu in izvorni državi lahko naredili prepoznavne, ker je v Sloveniji majhno število takšnih otrok. Na ta način sem jim zagotovila popolno anonimnost.

Intervjuji so vključevali naslednje ključne teme: a) ocenjevanje novega bivalnega okolja, b) prilagoditev na hrano in kulturno okolje, c) vključevanje v novo družbo in d) pričakovanja, ki so jih imeli pred prihodom in po njem v Evropo.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kako neevropski migranti, ki živijo v Sloveniji, ocenjujejo svojo integracijo v slovensko družbo in prilagajanje na nov način življenja, kje so se soočali z največjimi ovirami in kaj bi lahko ocenili kot pozitivno izkušnjo po nekaj letih življenja v novem okolju.

7.2 ANALIZA

Migrantom sem zastavila naslednja ključna vprašanja:

1. Kakšen je vaš prvi spomin na Slovenijo?
2. Kakšen odnos doživljate s strani lokalnega okolja po dveh letih bivanja v Sloveniji?
3. Kulturno okolje je v Sloveniji precej drugačno od tistega v vaši matični državi. Katere so bile največje razlike/ovire, s katerimi ste se srečali do sedaj?
4. Zdaj ste že nekaj časa v Sloveniji. Kakšna je vaša socialna mreža, s kom se največ družite?
5. Tudi hrana je v Sloveniji precej drugačna od tiste v vaši matični državi. Kako se prilagajate?
6. Ste bili do sedaj deležni kakšnih rasnih ali verskih napadov?
7. Kakšne izkušnje imate pri vključevanju v slovensko družbo?
8. Zaupajte mi eno slovensko izkušnjo, ki je bila do sedaj za vas najbolj pomembna/pomenljiva?
9. Kakšna so bila vaša pričakovanja pred prihodom v Evropo in kakšna so sedaj?

Med intervjuvanci je bilo deset moških, ki so prihajali iz Afganistana, Somalije, Gane in Malija. Njihova starost se giblje med 19 in 50 let. Dolžina bivanja v Sloveniji se med intervjuvanci giblje od 2 in 30 let. Večina je v Slovenijo pribežala pred vojno in slabimi razmerami v matičnih državah. Begunstvo za posameznika pomeni travmatsko izkušnjo, ki jo s seboj nosi vse življenje. Osamljenost, nepoznavanje novega kulturnega okolja, občutek tesnobe in socialna stiska pa posameznike lahko zaznamuje do te mere, da se morda nikoli več niso sposobni vrniti/vključiti v vsakdanje – normalno življenje, ki so ga poznali v svojih matičnih državah in ki so si ga želeli ustvariti tudi v novih državah, kamor so se zatekli pred nasiljem.

Prilagajanje oz. integracija je za vsakega posameznika različno hiter proces. Nekateri si želijo pozabiti na vse, kar je povezano z njihovo matično državo, in zaživeti povsem na novo, povsem evropsko, tako kot da so tukaj že vse od rojstva. Spet drugi imajo pri prilaganju veliko več težav, integracija pri teh skupinah poteka počasneje, tudi po nekaj letih še vedno ostajajo tesno povezani z vsem, kar jih spominja na njihovo matično državo, in v novem okolju ne najdejo svojega mesta in mnogokrat želijo nazaj v svoje domovine. Pri mlajših migrantih, ki so po prihodu v novo okolje še vedno najstniki, je prilagajanje precej hitrejše,

starejši migranti pa evropski način življenja dojemajo precej bolj stresno in integracija pri njih traja precej dlje ali pa do nje na koncu niti ne pride, saj je enostavno ne zmorejo.

Prvo vprašanje se je nanašalo na prvi spomin, ki so si ga migranti ustvarili o Sloveniji. Nekaj je bilo takšnih, ki so dejali, da je težko govoriti o prvem spomin na Slovenijo, saj v trenutku, ko so prišli v Slovenijo, sploh niso vedeli, kje so. Eden izmed njih je tako mislil, da je na Slovaškem, drugi, da je v Italiji. Enega je bilo zelo strah, ko so policisti nad njih spustili pse. Eden je povedal, da je bila izkušnja s policisti korektna in da so bili do njega prijazni. Dva izmed intervjuvancev sta kot prvi spomin na Slovenijo navedla osnovno šolo, ki je bila za njiju nekaj povsem novega, tudi zaradi jezika, ki sta se ga do sedaj že precej naučila. Eden od migrantov se spominja, da so ga policisti najprej pripeljali na policijsko postajo, kjer so z njim opravili informativni razgovor, nato so ga vrnil na Hrvaško, kasneje pa so ga odpeljali na zaprti oddelek Centra za tujce v Postojni. Eden izmed migrantov je kot prvi spomin navedel bivanje v azilnem domu in kasnejšo poroko. Vsi migranti so se strinjali, da je njihov prvi spomin na Slovenijo pozitiven.

Drugo vprašanje se je nanašalo na odnos, ki ga doživljajo s strani lokalnega okolja sedaj, ko že nekaj let bivajo v Sloveniji. Tukaj so si bili odgovori precej podobni; vsi so povedali, da je odnos dober, da so ljudje prijazni, pripravljeni pomagati in da niso imeli kakšnih neprijetnih izkušenj. Eden od migrantov je dejal:

Ljudje se dobro obnašajo do mene. Saj veš, takšni ljudje so tudi drugačni, da gledajo malo čudno, ampak nisem jih veliko videl. Ljudje so prijazni, radi pomagajo. Kadarkoli sem imel kakšen problem, sem to povedal svojim prijateljem in so vedno takoj prišli in mi pomagali. So rekli minutko in so si vzeli čas. To lahko zelo pohvalim. Tega do sedaj nisem doživel, živel sem v sedmih državah.

Eden od migrantov je izpostavil, da so ljudje zunaj Ljubljane bolj odprti. »Ljudje so v Ljubljani zelo dobri, tudi okolica, a so zelo zaprti. Če pa greš na Primorsko, v Mursko Soboto, pa so ljudje zelo odprti in prijazni. V Ljubljani je dober sistem integracije, vseh mi je Metelkova, ljudje so dobri, vse je dobro.«

Tretje vprašanje se je nanašalo na kulturno okolje in ovire/razlike, s katerimi so se srečevali v novem okolju. Večina je povedala, da je kulturno okolje pri nas povsem drugačno od tistega,

ki so ga imeli v svoji matični državi. V Sloveniji je bilo tako za njih skoraj vse povsem novo. Oblačila, hrana, zahteven jezik, vera, običaji in navade.

Največja ovira na začetku je znanje jezika, ker samo na tak način se lahko vključiš v družbo in najdeš neko svojo družbo prijateljev. To je največja razlika. Druga pa je domotožje, ker kamorkoli greš, ne najdeš istih stvari, kot si jih imel v otroštvu, kjer si odraščal, ampak potem se navadiš. Na začetku je bolj težko glede jezika in glede tega, da ne poznaš nikogar in nobeden te ne pozna. Sčasoma pa se stvari uravnovesijo.

Eden od migrantov je tako dejal, da se prilagaja tako, da ne misli na slabe strani, ki jih prinaša novo kulturno okolje, in skuša videti le dobre strani nove države. »Poskušamo sprejeti dobre stvari, ki obstajajo tukaj v Sloveniji. V vsaki državi, v vsaki kulturi so slabe in dobre stvari, povsod je tako. Bomo sprejeli dobro in bomo spustili slabo.«

Dva sta izpostavila, da sta bila presenečena, da v večini trgovin strežejo ženske in se tudi sicer svobodno sprehajajo po mestu. »Kulturno okolje je ful različno. V moji državi je ful drugačno in tukaj je ful drugačno. Tukaj je različna hrana in tukaj je različen vikend. Mi imamo za vikend petek, tukaj pa je vikend sobota in nedelja, in to je ful različno. Največja razlika pa so bile na primer ženske, ki hodijo po cestah tako brez vsega, to je bilo ful drugačno tukaj. To je bilo tukaj ful drugače kulturno.«

»Pri nas ne boš videl žene v trgovini kot trgovke, tukaj v vsako trgovino, ko greš, vidiš žene. Mislim, moški tudi so, ampak so večkrat prodajalke. Tam v naši državi ni to tako pogosto, ne obstaja.« V okolju, iz katerega prihajajo intervjuvanci, so družbena razmerja med moškimi in ženskami povsem drugačna. Ženske tako v največ primerih skrbijo za dom in otroke, moški pa zagotavljajo vir dohodka, da družina lahko normalno preživi. Ob prihodu v Evropo se tako njihov standardni način dojemanja vlog povsem zamaje in navadno potrebujejo kar precej časa, da bi lahko vzpostavili nov družbeni vzorec in ga začeli sprejemati v svoje življenje.

Eden od intervjuvancev je izpostavil, da mu naša vera ni najbolj všeč in da ima raje svojo, moti pa ga tudi, da smo Slovenci tako nespoštljivi do svojih staršev.

Razlike so velike, če zares povem, meni ni všeč. Spoštujem vsako vero in vsako kulturo, tudi slovensko, ampak Slovenijo, ko gledam kulturno, jaz sem tudi mlad fant in ko

gledam mlade fante in dekleta, ki ne spoštujejo svojih staršev. Mi se tega ful držimo, če oče ali mami nekaj rečeta, se tega 100- odstotno držimo. Tudi če nam oni določijo, s katero punco se bomo poročili, tudi tega se držimo. Tukaj jaz okolje gledam, hodim tudi v osnovo šolo in gledam otroke in punce in niso tako, kot smo mi, ful so drugačni. Tudi grde besede veliko govorijo, svojih staršev ne spoštujejo tako, kot je treba. To imam jaz svoje ful rad, to mi pri vas ni všeč. Ampak okej, to vi delajte in se tega držite, jaz tega ne bom delal. To mi ni všeč.

Tradicionalna vzgoja, ki so je deležni v svojih družinah, pri številnih tudi s prihodom v Evropo ostaja trdno zasidrana, tisto, kar odločijo starši, pa za njih ostaja sveto in odločitve staršev močno spoštujejo.

Eden od migrantov je omenil tudi različno versko okolje. »Seveda je razlika v veri, ker tam je okoli 99 ali 100 odstotkov muslimanov in je razlika, tukaj so muslimani in kristjani. Zame to ni velika razlika, sem pač človek, in če razmišljaš kot človek, to potem ni težava. Za ene ljudi pa je, če rečeš, da si musliman, pa so potem oooo in negativno razmišljajo, a pri meni se nikoli ni kaj takega zgodilo.«

Četrto vprašanje se je nanašalo na socialno mrežo, s kom se največ družijo sedaj, ko so že nekaj let v Sloveniji. Odgovori so bili precej različni. En migrant je povedal, da večino časa preživi doma, da gre iz stanovanja bolj redko, enkrat tedensko se dobi z ostalimi migranti, ki so tukaj v Sloveniji. Večina jih je iste narodnosti, z njimi potem kuha, igra nogomet, ostanek časa pa se drži bolj zase. Dva migranta sta povedala, da poleg druženja z ostalimi migranti prosti čas preživljata tudi s svojimi sošolci. En migrant je izpostavil, da poleg druženja z ostalimi migranti čas rad preživlja tudi s svojimi sodelavci, ki so do njega zelo prijazni. Dva sta povedala, da se večino časa družita s Slovenci in le občasno z ostalimi migranti, ki prihajajo iz njune države. Eden pa je dejal, da se večino časa družijo z ostalimi migranti iz svoje države. »Družim se z veliko ljudmi iz Afrike, skupaj smo na Metelkovi. Včasih tudi s Slovenci, ampak s Slovenci samo na Metelkovi, zunaj pa so ljudje zaprti. Z ženskami in puncami se zunaj Metelkove ne družim.«

Grajenje socialne mreže je v življenju migrantov težaven proces, še posebej zato, ker na poti do Evrope velikokrat ostajajo razočarani, prevarani in izdani. Navezovanje stikov tako za

številne ni enostaven proces, kar nekaj časa pa preteče, da v odnosu pridejo do točke, ko se lahko povsem sprostijo in stoodstotno zaupajo.

Peto vprašanje se je nanašalo na hrano, ki je povsem drugačna od tiste v izvornih državah migrantov, in kako se nanjo privajajo. Razen enega, ki je dejal, da je hrana pri njih in v Sloveniji enaka, pa so ostali povedali, da je bilo prilagajanje na hrano vsaj na začetku precej težko. Eden od migrantov je povedal, je bila v azilnem domu težava, ker hrane ni bilo dovolj in tudi kakovost hrane je bila nizka. Sedaj, ko živi zunaj azilnega doma, si ves čas kuha sam, zvest pa ostaja tradicionalni hrani, ki jo je poznal tudi v svoji matični deželi. Večina je izpostavila, da v Sloveniji hrano zelo malo solimo, prav tako pazimo, da hrana ne vsebuje preveč olja, pogrešajo pa tudi začimbe, ki jih je v slovenski hrani precej manj kot v hrani, ki so je bili navajeni v svoji matični državi.

Prvič je bilo težko, ker vsi vejo, da je azijska hrana pekoča in isto je pekoča tudi afriška hrana. Nismo vedeli, da je evropska hrana taka sladka, v Sloveniji je hrana sladka. Ko sem kupil burek, sem videl, da ni nič pekoč. V azilnem domu, ko smo jedli, tam je bilo nekaj dobro. Ne vem, iz kje so pripeljali hrano, dobra je bila, sladka hrana je bila. Potem sem jedel palačinke, sem se jih navadil jesti. Te hrane prej nisem mogel jesti, jaz sem za pekočo hrano. Fantje sedaj jedo sladko in pekočo hrano. Sladka hrana je, sedaj je dobro. V dijaškem domu jem sedaj hrano, lepa in dobra hrana je. Sem se navadil, prej je bilo težko, sedaj mi je lažje. Meni je super, navadil sem se, super je.

Eden od migrantov je dejal, da se na hrano v dijaškem domu sploh ne more privaditi. »Trenutno živim v dijaškem domu, kjer imamo kosilo in tudi ostalo hrano. To hrano, ki nam jo kuhajo v dijaškem domu, ne jem rad. Včasih, ko vidim, kaj so skuhali, niti ne grem v jedilnico. Ko imam možnost, kuham našo, somalijsko hrano. Želim si, da bi lahko živel sam, ker bi potem vsak dan lahko kuhal tisto, kar bi želel.« Migranti, ki imajo možnost, si kuhajo sami, pri tem pa največkrat kuhajo svojo tradicionalno hrano.

Na vprašanje, ali so bili do sedaj deležni kakšnih verskih ali rasnih napadov, so vsi odgovorili podobno. Ljudje jih včasih nekoliko nevljudno gledajo in si med seboj šepetajo o njih, a večjih incidentov niso bili deležni.

Bom rekel, da ne. To se ni zgodilo z mano. To ima veliko razlogov, tudi to, da ne grem veliko ven, ne družim se s Slovenci, zato me še nihče ni vprašal, kaj veruješ. Ampak kadar gremo mi ven, nekam v mesto, na banko ali v trgovino, pol ljudje malo čudno gledajo, ker smo različni, a ne? Videz naš je različen, zato bolj čudno gledajo. Jaz mislim, da to ni v redu, ampak v redu, kaj se če.

Zgodi se tudi, da se ljudje o njih pogovarjajo, misleč, da jih migranti ne razumejo. »Med seboj nekaj govorijo, ker mislijo, da jih ne razumemo, nato pa rečejo, oohh znate slovensko. Fantje, prijatelji moji, znajo tudi nekaj bosanskih besed, tudi znajo nekaj argumentov, to, kar ves čas slišimo. Med sabo govorijo pozitivno, negativno, to slišimo, a še vedno nam niso nič rekli, to se še ni zgodilo.«

Zgolj en takšen primer se je zgodil, ko je eden od migrantov s svojim prijateljem Afričanom čakal na avtobusni postaji in slišal, kako je eden od čakajočih nad njegovim prijateljem vihal nos in mu izrekel neprimerno pripombo.

Sedmo vprašanje se je nanašalo na vključevanje v slovensko družbo. Eden od migrantov je dejal, da največ časa preživi sam, ostali pa so povedali, da so ljudje z njimi prijazni in da so do sedaj že navezali nekaj stikov. Dva izmed njih sta tukaj tudi poročena. Navezovanje stikov ob prihodu v novo okolje predstavlja veliko stresno okoliščino za vsakega migranta, še posebej pa je takšna izkušnja stresna za migrante, ki v Evropo pridejo kot mladoletniki brez spremstva. Občutek osamljenosti in nezaupanje do tujcev je v tem primeru še toliko bolj izrazit in navadno traja kar precej časa, da so pripravljeni nekomu zaupati in se odpreti do te mere, da z njimi delijo svoje zgodbe in izkušnje, ki so jih dobili na nevarni poti do Evrope. Zaupanje je za migrante na začetku še posebej velik izziv, saj so bili do prihoda v Slovenijo že mnogokrat prevarani in razočarani, zato je grajenje novih odnosov izziv tako za njih kakor tudi za vse tiste, ki prvič pridejo v stik z njimi. Včasih traja več mesecev, lahko pa tudi let, da so se pripravljene nekoliko odpreti, a se ob prvi napačni potezi sogovornika lahko tudi zelo hitro zaprejo in odnos je v tem primeru znova na začetku.

Osmo vprašanje se je navezovalo na eno slovensko izkušnjo, ki je bila za njih najpomembnejša. Dva sta izpostavila, da je bila za njiju najpomembnejša ena oseba, ki jima je veliko pomagala po prihodu v novo okolje, eden je izpostavil, da so ga najbolj ganili snemanje za eno izmed slovenskih televizij in kasnejši odzivi ljudi. Eden od intervjuvancev

pa je dejal, da je bilo za njega najpomembnejše to, da je imel prvič v življenju možnost izobraževanja in da sedaj končno lahko napiše svoje ime in priimek in zna pisati ter brati. Eden od migrantov je dejal, da se mu je najbolj v spomin vtisnil dan, ko je dobil pozitivno rešen status. »Nikoli ne bom pozabil tistega dne, ko sem dobil slovenski status. Joj, kako sem bil srečen. Do takrat nisem imel še nikoli svojih dokumentov. A veš, v Somalija nisem imel nikoli dokumentov, brez dokumentov. Zelo, zelo sem bil srečen. Še vedno sem.« Dokumenti z evropskim žigom predstavljajo v življenju migranta iz tretjih držav veliko potrditev, da se je težka in izjemno nevarna pot izplačala, seveda pa tudi olajšanje in občutek varnosti, da jim ni treba več skrbeti, ali bodo prihodnji mesec še lahko ostali v Evropi ali pa se bodo evropske sanje zanj končale. Z odobrenim statusom begunca se sprostijo dobrisen del tesnobe, ki jo vsak dan nosijo s seboj, saj status subsidiarne zaščite pomeni le delno rešitev problema. Po dveh ali treh letih namreč znova pridejo v situacijo, ko ne vedo, kaj jih čaka prihodnji dan in ali jim bo bivanje v Sloveniji še dovoljeno.

Zadnje vprašanje se je navezovalo na pričakovanja, ki so jih imeli pred prihodom v Slovenijo in sedaj, ko so že nekaj časa v Sloveniji. Vsi razen enega so dejali, da ta pot v Slovenijo ni bila načrtovana, nikoli pa si niso mislili, da se bodo sploh odločili za tako tvegano pot. V takšno dejanje so jih prisilile težke razmere, ki so jih imeli v svoji izvorni državi. Vsi si želijo, da bi tukaj lahko normalno zaživel, dobili podaljšan status subsidiarne zaščite, nadaljevali s šolanjem in imeli mirno življenje. Eden od migrantov je dejal, da sedaj nič več ne pričakuje, ker njegov status po nekaj letih še vedno ni rešen, zato ne ve, kaj bi še pričakoval. Pričakovanja pred prihodom so bila različna, nihče pa ni vedel, kaj jih zares čaka. »Sedaj sem videl, da življenje v Evropi ni lahko. V Sloveniji ni veliko služb, jezik je zelo težek in nimam veliko denarja. Ne morem pomagati svoji družini, ker imam malo denarja. V Sloveniji si ne želim ostati za vedno niti ne želim za vedno ostati v Evropi. Želim si iti nazaj v svojo državo, če bo stanje tam mirno in varno.«

Pričakovanja pred prihodom v Evropo so seveda velika, zahodne in skandinavske dežele pa za mnoge predstavljajo rešitev vseh njihovih težav in izpolnitev sanj. A realnost največkrat ni takšna, kot so številni pričakovali. Pot do prve zaposlitve je dolga, učenje jezika lahko traja tudi nekaj let, za nekatere pa že osnovna šola predstavlja tako zelo velik izziv, da mu včasih niso kos.

7.3 RAZPRAVA

Analiza polstrukturiranih intervjujev je pokazala, da z izjemno enega intervjuvanca, ki je v Slovenijo prišel študirat, ostali ob odhodu od doma niso načrtovali, da se bodo ustalili v Sloveniji. Njihove želje so bile, da bi odšli v bogate zahodne in severne države, kjer ima večina že sorodnike, a so na koncu za azil zaprosili pri nas. Večina je tako dejala, da sploh nimajo prvega spomina na Slovenijo, saj na začetku sploh niso vedeli, da je to Slovenija, niti za Slovenijo pred prihodom k nam niso vedeli. Poudarili so, da je bil prvi stik z uradnimi osebami pozitiven in da so z njimi lepo ravnali.

Začetek je bil za vse izjemno težak. Največje težave so imeli s prilagajanjem na novo kulturno okolje, s katerim so se v življenju srečali prvič. Devet intervjuvancev prihaja iz muslimanskega sveta, kjer so bili navajeni povsem drugačnega kulturnega okolja, zato jih je še posebej presenetilo, da v Sloveniji ženske predstavljajo tako velik odstotek zaposlenih v storitvenih dejavnostih. Prilagajanje na novo okolje je zahtevalo precej časa. Eden od intervjuvancev pa tudi po nekaj letih bivanja v Ljubljani še vedno največ časa preživlja sam, le redko se na primer odpravi iz stanovanja. Slovensko kulturno okolje ima še dodatno specifikko, saj za razliko od ostalih zahodnih in skandinavskih držav delež migrantske populacije pri nas ostaja zelo nizek. V Ljubljani, kjer živi vseh deset intervjuvancev, tako, denimo, nimamo močne afganistanske, somalijske, ganske ali katere druge skupnosti iz tretjih držav, kar za migrante predstavlja še dodaten stres. Ko so odhajali od doma, so seveda načrtovali, da bodo v novih državah naleteli na svoje skupnosti, ki bi jim ob vključevanju v novo okolje lahko nekoliko olajšale začetne korake, a v Sloveniji na kaj takega vsaj za zdaj še ne morejo računati.

Tudi hrana je bila za številne precej drugačna od tiste, ki so je bili vajeni v svojih matičnih državah. Še posebej težko jim je bilo na začetku, ko med bivanjem v azilnem domu niso imeli možnosti, da bi lahko kuhali svojo tradicionalno hrano. Ko pa so dobili priložnost za bivanje v zasebnih nastanitvah, so začeli pripravljati svojo tradicionalno hrano, ki jo večina tudi po nekaj letih bivanja v Sloveniji ohranja na svojih jedilnikih vsak dan. Večina je tako izpostavila, da so bili vse svoje življenje vajeni pekoče hrane, slovenska hrana pa je za njih precej drugačna in za nekatere celo sladkega okusa. Tradicionalna hrana jim tako vzbuja domačnost in spomin na matično državo, ob vikendih, ko se navadno srečujejo z ostalimi migranti, pa je kosilo neke vrste »družinski« obed, saj se tako lahko malo sprostijo in z

ostalimi migranti podelijo svoje težave in izzive, s katerimi se srečujejo na poti integracije v novo družbo.

Veliko oviro, na katero so intervjuvanci naleteli po prihodu v Slovenijo, je predstavljal tudi zahteven jezik, ki je večini povzročal precejšnje težave. Ker je poznavanje jezika eno od glavnih orodij za vključevanje v lokalno okolje, so vsaj na začetku stike navezovali le z ostalimi migranti, ki so prihajali iz istih držav kot oni sami. Po nekaj letih bivanja v Sloveniji stike z ostalimi migranti še vedno ohranjajo, Druženja tako potekajo večkrat tedensko, skupaj navadno preživljajo prosti čas, nekateri pa skupaj živijo tudi v večstanovanjskih bivalnih enotah. Tisti, ki obiskujejo šolo in delajo, so nekaj stikov navezali tudi s sošolci in sodelavci, družijo pa se tudi s prostovoljci, ki jim pomagajo pri učenju, urejanju dokumentov in z njimi preživljajo prosti čas. Nevladne organizacije imajo pri učenju slovenskega jezika veliko vlogo, saj so imeli vsi intervjuvanci na začetku pomoč prostovoljcev, nekateri celo več njih. Zaradi zahtevnega jezika se dogaja, da jim poleg slovenščine v šoli težave povzročajo tudi predmeti, kot so naravoslovje, zgodovina, družba, saj se predmeti v šoli odvijajo hitro, zaradi težave z jezikom pa si sprva le malo lahko zapišejo in tako še teže sledijo pouku.

Izobraževanje je prav tako pomembno v življenju intervjuvancev. Nekateri so v Sloveniji sploh prvič sedli v šolske klopi in tukaj opravili osnovno in srednjo šolo. Osnovna šola jim predstavlja pomemben korak, saj kasneje pomeni vstopnico pri prošnji za državljanstvo, ki si ga številni želijo pridobiti. Pred prihodom v Evropo so si želeli, da bi lahko tukaj pridobili kakovostno izobrazbo in kasneje ustrezno zaposlitev, ki bi jim omogočala samostojno in neodvisno življenje, s svojim delom pa bi lahko pomagali tudi domačim, ki so ostali v Aziji in Afriki. Iskanje zaposlitve ni enostavno, trenutno pa sta od desetih intervjuvancev le dva zaposlena, a pri nobenem od njiju ne gre za redno obliko zaposlitve. Službe jim tako ne zagotavljajo socialne varnosti, dohodek pa žal ne dosega takšne višine, ki bi jim nekoč omogočil, da bi lahko zaživel povsem samostojno, postali lastniki svojih nepremičnin in se vsaj navidezno izenačili z lokalnim prebivalstvom.

Med verjetno najbolj ohrabrujoče izsledke raziskave pa lahko štejem dejstvo, da razen enega intervjuvanca nihče ni doživel nikakršnih rasnih ali verskih napadov. Občasno sicer doživijo, da kdo od naključnih mimoidočih na ulici strmi vanje, a se to ne dogaja prav pogosto. Na splošno so poudarili, da imajo z lokalnim okoljem lepe izkušnje, ljudje so jim na vsakem koraku pripravljeni pomagati in za zdaj ne beležijo negativnih dogodkov, ki bi se jim trajno

vtisnili v spomin. Lepe spomine imajo tudi na prostovoljce, ki so jim na začetku olajšali marsikatero tegobo in jim omogočili, da je bila njihova integracija v novo okolje nekoliko lažja.

8 SKLEP

Ključno vprašanje, na katerega sem skušala odgovoriti v diplomskem delu, je bilo, kako migranti, ki prihajajo iz tretjih držav, ocenjujejo svoje življenje v Sloveniji. Pri tem sem uporabila poglobljene polstrukturirane intervjuje.

Intervjuvala sem deset migrantov iz Azije in Afrike, ki v Sloveniji živijo že nekaj let. Delež takšnih migrantov je v Sloveniji še vedno majhen, težavna pa je tudi njihova integracija. Migranti, ki zaradi nestabilnih razmer v Afriki in Aziji množično zapuščajo svoje domove, po prihodu v novo okolje, ki je povsem drugačno od tistega v njihovi matični državi, potrebujejo veliko podpore pri vključevanju v novo družbo.

Raziskava je pokazala, da Slovenija za migrante predstavlja povsem drugačno družbeno in kulturno okolje, pri čemer so izpostavili drugačna oblačila, hrano, jezik, vero, običaje in navade. Ključni problem je znanje slovenskega jezika. Potrebovali so veliko časa, da jim je uspelo obvladati slovenski jezik do ravni vsakdanjega komuniciranja. Vprašanci, ki so v Slovenijo pribežali iz afriških in azijskih držav, so v Evropi prvič sedli v šolske klopi, se sploh prvič podpisali in prvič dobili svoje dokumente. To kaže, kako izjemno pomemben je vstop v šolski sistem in druge državne institucije, ki so ključne za uspešno delovanje v novem kulturnem okolju. Prav zaradi tega bi morala biti integracija dobro načrtovana, saj migranti na začetku potrebujejo veliko podpore in razumevanja, da bi se lahko uspešno prilagodili novim razmeram.

V intervjujih so migranti poudarili, da je slovenska družba odprta, prijazna, da ljudje radi pomagajo in da niso bili deležni verskih ali rasnih napadov. Jasno pa je, da bi morala bolj odločno vlogo prevzeti država, ki bi poleg osnovnih programov pripravila tudi dodatne strateške projekte, ki bi pomagali pri njihovem vključevanju. Pozitivne izkušnje imajo torej na osebni ravni, na državni ravni pa primanjkuje celovito reševanje integracijskega vprašanja.

Ključni problem je tudi zaposlovanje migrantov. Razen dveh vsi ostali intervjuvanci živijo od socialne denarne pomoči. Nekateri občasno delajo prek študentskih napotnic, a takšnih del ni veliko. Tako je integracija zaradi ekonomske odvisnosti šibka. Šele ko bo njihov ekonomski položaj primerljiv s položajem večinskega prebivalstva, bomo lahko govorili o uspešni

integraciji. Ta vključuje državljansko enakopravnost (npr. pridobitev državljanstva in politična participacija), socio-ekonomsko enakopravnost (npr. dostop do trga dela in prejemanje rednih dohodkov, dostop do izobraževanja, zdravstvenega in socialnega varstva, stanovanje) in prepoznavanje s strani države kot osebe, ki lahko družbo bogati s svojimi izkušnjami in z drugačnostjo.

Prebivalstvo Evrope in s tem tudi Slovenije se vse bolj stara, nataliteta v Sloveniji že nekaj časa bolj kot ne stagnira. Slej ko prej si bo torej treba priznati, da je nova mlada delovna sila na delovnem trgu več kot potrebna. Nov način razmišljanja in predvsem odprtost za novo in drugačno pa bosta morala postati naša stalnica. Migracije so trenutno v velikem vzponu, v Evropo vsak dan prihajajo novi migranti in nesmiselno bi si bilo zatiskati oči in razmišljati, da to ni naš problem. Vsi smo odgovorni za jutrišnjo družbo in prav vsak lahko doda svoj del k novi in modernejši družbi, ki bo odprta in pripravljena na nove izzive, ki jih s seboj prinašajo množične migracije nove dobe.

9 LITERATURA

1. *Amnesty International*. 2015. Dostopno prek: <http://www.amnesty.si/migrantski-delavci> (26. 11. 2015).
2. *Annual Risk Analysis 2015*. 2015. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf. (20. 11. 2015).
3. Balibar, Ethine. 1991. Es gibt keinen Stat in Europa: racism and politics in Europe today. *New left Review* 186: 5–19.
4. Belhar, Klemen (2013). Multikulturalizem med pritiski nacionalizma in tradicionalizma. *Monitor ISH* 15 (1): 45–71. Dostopno prek: <http://www.dlib.si> (26.11.2015).
5. Berry, John W. 1980. Acculturation as varieties of adaptation. V *Acculturation: Theory, Models, and Some New Findings*, ur. Amedo Padilla, 35–50. Boulder, CO: Westview.
6. B. K. 2015. Nemško-francoski vrh o beguncih. *Delo*, 24. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/svet/evropa/nemsko-francoski-vrh-o-beguncih.html> (20. 9. 2015).
7. Campani, Giovanna. 2009. Migrants and the media: the Italian case. V *Media and Migration: Construction of Mobility and Difference*, ur. Russell King in Nancy Wood, 38–52. London: Routledge.
8. Castles, Stephen, Maja Korac, Ellie Vasta in Stephen Vertovec. 2002. *Integration: mapping the Field*. Dostopno prek: <file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/rdsolr2803.pdf> (25. 11. 2015).
9. Convention relating to the Status of Refugees. 1951. *Združeni narodi*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx> (23. 11. 2015).
10. Daly, Herman. 2015. Population, Migration, and Globalization. *World Watch Magazine* 17 (5). Dostopno prek: <http://www.worldwatch.org/node/559> (20. 11. 2015).
11. Dekker, Rianne in Godfried Engebensen. 2014. How social media transform migrant networks and facilitate migration. *Global Networks* 14 (4): 401–418.
12. Delanty, Gerald. 2009. *Community*. New York: Routledge.
13. *Direktiva 2004/83/ES o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca*. Ur. l. 304 (29. 4. 2004).
14. Düvell, Franck. 2008. Clandestine Migration in Europe. *Social Science Information* 47 (4): 479–497.

15. Eurobarometer. 2015. *Evropska komisija*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMM-FrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2099> (20. 8. 2015).
16. Eurostat. 2015. *Migration and migrant population statistics*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (22. 11. 2015).
17. Irregular Migration & Return. 2015. *Evropska komisija*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/irregular-migration-return-policy/index_en.htm (20. 11. 2015).
18. Fell, Peter in Debra Hayes. 2007. *What are they doing here? A critical guide to asylum and migration*. Birmingham: Venture Press.
19. Gunew, Sneja. 2004. *Haunted Nations: The Colonial Dimension of Multiculturalism*. London: Routledge.
20. Guy, Arnold. 2012. *Migration: Changing the World*. London: Pluto Press.
21. Hagelund, Anniken 2010. Delaing with delemmas: integration at the street-level in Norway. *International Migration* 48 (2): 79–102.
22. Hanlon, Bernadette in Thomas J. Vicino. 2014. *Global Migration: The basics*. London, New York: Routledge.
23. Harper, Thomas, Hibbard, Michael, Costa, Heloisa in Anthony Gar-On Yeh. 2010. *Dialogues in Urban and Regional Planing*. New York: Taylor & Francis.
24. *International Organization For Migration*. 2015. Dostopno prek: <http://www.iom.int> (23. 8. 2015).
25. King, Russel in Nancy Wood. 2009. Media and Migration. V *Media and Migration: Construction of Mobility and Difference*, ur. Russell King in Nancy Wood, 1–23. London: Routledge.
26. Klinar, Peter. 1976. *Mednarodne migracije: sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med migrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Obzorja.
27. Klinar, Peter. 1993. Kontinuiteta prisilnih migracij. *Teorija in praksa* 30 (7/8): 615–624. Dostopno prek: <http://www.dlib.si> (26.11.2015).
28. Kordeš, Uroš. in Maja Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
29. Kohl, Robert L. in John M. Knight. 1994. *Developing Intercultural Awareness*. Boston: Intercultural Press.

30. Kolapo, Femi James. 2008. *Immigrant Academics and Cultural Challenges in a Global Environment*. Amherst: Cambria Press.
31. *Konvencija o statusu beguncev*. Ur. l. FLRJ 17/67.
32. Kralj, Ana (2008). Nezaželeni? Medijske in politične konstrukcije tujcev v Sloveniji. *Dve domovini* 27: 169–190. Dostopno prek: //www.dlib.si (26.11.2015).
33. Kozlovič, Jasna. 2009. *Ilegalne migracije v Italiji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
34. Lee, Everett S. 1966. A Theory of Migration. *Demography* 3 (9): 47–57.
35. Lužar, Tina. 2010. Upravljanje migracij. *Socialna pedagogika* letnik 14 (2): 131–151. Dostopno prek; <http://www.dlib.si> (26.11.2015).
36. Medica, Karmen. 2011. Diskriminatornost : diskriminativnost. *Monitor ISH* 13 (3): 207–212.
37. Mezzadra, Sandro, Enrico Riga in Mirt Komel. (2004). Evropa migrantov. *Časopis za kritiko znanosti* 32 (217/218): 162–175. Dostopno prek: <http://www.dlib.si> (26.11.2015).
38. McPherson, Marc. 2010. »I integrate, therefore I am«: contesting the normalization discourse integrationism through conversation with refugee women. *Journal of Refugee Studies* 23 (4): 546–570.
39. *Število prosilcev za mednarodno zaščito*. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. 2015. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/ (15.7.2015)
40. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2015a. *Število prosilcev za mednarodno zaščito*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/ (22. 8. 2015).
41. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2015b. *Združitev družine*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/bivanje_drzavljanov_tretjih_drzav_v_sloveniji/zdruzitev_druzine/ (21. 11. 2015).
42. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2015c. *Mednarodna zaščita (azil)*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/(22. 11. 2015).
43. Olwig Fog, Karen. 2011. Integration: Migrants and refugees between Scandinavian welfare societies and family relations. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37 (2): 179–196.
44. Organizacija mednarodnega dela. 2015. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/lang--en/index.htm> (20. 11. 2015).

45. Podkrajšek, Vesna. 2009. *Neregularne migracije – med zakonodajo in prakso*. Diplomsko delo. Koper. Fakulteta za humanistične študije.
46. Polovica prosilcev za azil v Slovenijo opusti postopek in odide. 2015. *Primorske novice* 9. 2. 2015. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Novice/Slovenija/Polovica-prosilcev-za-azil-v-Sloveniji-opusti-post> (22. 11. 2015).
47. Portes, Alejandro in Min Zhou. 1993. The new second generation: Segmented assimilation and its variants. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 530: 74–96.
48. Rudiger, Anja in Sarah Spencer. 2003. *Social Integration of Migrants and Ethnic Minorities: Policies to Combat Discrimination*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/migration/mig/15516956.pdf> (24. 11. 2015).
49. Ruhs, Martin. 2015. *The Price of Rights: regulating International Labor Migration*. Princeton: Princeton University Press.
50. Ruhs, Martin in Bridget Anderson. 2010. Semi-Compliance and Illegality in Migrant Labour Markets: An Analysis of Migrants, Employers and the State in the UK. *Population, Space and Place* 16 (3): 195–211.
51. Sabbati, Giulio in Eva-Maria Poptcheva. 2015. *Irregular Immigration in the EU*. Dostopno prek: <http://epthinktank.eu/2015/04/27/irregular-immigration-in-the-eu-facts-and-figures/> (20. 11. 2015).
52. Sodja, Maja. 2015. *Epilog*. POP TV, Ljubljana, 23. april.
53. Taylor, Charles. 2004. *Modern Social Imaginaries*. Durham: Duke University Press.
54. Treangold, Terry. 2009. *The Media and Migration in the United Kingdom, 1999 to 2009*. Dostopno prek: <file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/TCM-UKMedia.pdf> (26. 11. 2015).
55. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2015. *Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020*. 2010. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf (20. 8. 2015).
56. van Dijk, Teun A. (1991). *Racism and the Press*. London: Routledge.
57. van Emijk, Hans. 2010. *European Social Policy and Social Work*. New York: Routledge.
58. *Zakon o mednarodni zaščiti*. Ur. l. RS 11/2011 (17. 11. 2011).
59. *Zakon o azilu*. 2006. *Uradni list RS*, št. 51/06. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4867> (23. 11. 2015).